Herkül Millas: 6-7 Eylül 1955, İstanbul

Posted on 14/09/2019

Aradan tam 64 yıl geçti, o geceyi hatırlıyorum çünkü on beş yaşındaydım. O günlerde 7-8 yaşında olanlar küçüktü, o günü herhalde zor hatırlar. O sıralarda yirmili yaşlarında olanların ise kaçı kaldı ki hayatta? Bugün onlar seksen beş-doksan yaşındalar, hâlâ yaşayanları. Yirmi yıl sonra o geceyi yaşamış kimse kalmayacak.

Bugün bile pek çok kimse için o "olay" tarih oldu. Tarih oldu derken, yaşanmış değil, okuyarak ve duyarak öğrenilmiş olay demek istiyorum. Tarih, yaşadıklarımız değildir – onlara anı derler – geçmişin yeniden üretilmesidir. Birilerinin elinde bir araçtır. Bir öğretme aracıdır: merkezi eğitimle, belli kanunlar ve yönetmeliklerle düzenlenen bilgi oluşturma mekanizmalarıyla sağlanıyor geçmişin bu yapılanması. Medya bu işleve dâhildir. Ve tarih olan bir olay artık resmiyet kazanır. Kimi zaman geçmişin unutulması da bu girişimin başka bir yüzüdür.

Ben bu satırları anılarıma dayanarak yazıyorum. Olayların sokağımıza yansıyan kısmı sınırlıydı. Hani ani bir rüzgâr birkaç saniye için gelir geçer, ama bahçeye kurulmuş masadaki örtüyü, tabakları, bardakları süpürür dağıtır sonra yeniden yerini sessizliğe bırakır ya, aynen öyle geçti 20-30 kişilik kalabalık karşımızdaki Rum bakkalın küçük dükkânını dağıtarak.

Biz ailece birinci kattan dördüncü kata çıktık, komşulara sığındık, her ihtimale karşı. Ama apartmana girmediler çünkü kapıcımız Münire Hanım (ismini unutmadım), "burada gâvur yok" demiş kapının önüne dikilerek.

Olayların görgü şahidi olarak ben bu kadarını yaşadım. Ama olay sonrasında bir aile dramı

da var. Babamın Beyoğlu'ndaki dükkânı o gece bütünüyle yok olmuştu. Toparlanmamız için birkaç yıl gerekti. Zor günler yaşadık. Belli yaşa gelince geçmişi yeniden düşündüm, resmi tezlerin bazı çelişkilerini gördüm.

Olayın öncesinde günlerce medyada Rumlara karşı bir kin söylemi pompalanmıştı. Hangi Rumlardı bunlar? Kimi zaman Kıbrıs'takilerdi, kimi zaman Kıbrıslı terörü destekleyen İstanbul Rumlarıydı – bu görüş çok yaygındı. Böylesine genel bir suçlama ile biz Rumlar toplu olarak suçlanıyorduk.

Suç bireyseldir derler ya, değildir: Pratikte Türkiye'de suç grupların suçu olabiliyor. Zaman zaman Ermeniler, "yobazlar", solcular, Aleviler, Kürtler, gayri Müslim azınlıklar, Gülen cemaati, liberaller suçlu ilan ediliyor.

Suçluluk düşmanlık ve vatan ihaneti olarak algılanmaya başlanıyor. Düşmana ne yapılır? Herhalde ne hoşgörü ile yaklaşılır, ne de acı çekerken empati yapılır. Bu yaklaşıma ırkçılık da denir, ötekileştirme de. Ancak ne dediğimiz önemli değil, yapılanlardır kalıcı olan.

Ama Rumların evleri, dükkânları, ibadet yerleri kırıp dökülüp yağma edilirken neden Ermeniler ve Yahudiler de aynı kaderi paylaştı? Onlar ne Kıbrıs terörünü desteklediler, ne de Atatürk'ün anısına saygısızlık ettiler. Demek mesele Rumlar değildi, hedef gayri Müslim azınlıklardı. Düşman sayıldıklarından gereken yapılıyordu.

Bu düşünceler bu olaylarla ilgili çok sonradan bende oluşan yorumumdur. Zamanla olaylara katılanların hırsını ve kırdıkça yüzlerine yansıyan sevinçleri beni düşündürmeye başladı. O gecenin fotoğraflarında o sevinç çok belirgin. Demek kin söylemi etkili olmuş. Korkutucu olan o kitlelerin psikolojisi. Böylesine mi istenmiyorduk?

Zamanla eğitim sistemini ve okul kitaplarına merak ettim. Gördüm ki o düşman algısı birkaç haftalık propagandanın sonucu değildi, on yıllarca eğitimle aşılanan ırkçı, kaba milliyetçi bir

vatandaş algısının sonucuydu. Olay öncesindeki birkaç haftalık o kin haberleri genel algıyı sadece tazelemişti.

6/7 Eylül çok gerilerde kaldı ama o algı – düşman gruplar algısı ve grup olarak suçlama eğilimi – bugün de var. Bugün toplu zülüm yaşanırken sessizlik içinde seyreden toplumun büyük oranı bunu güzel – güzel? – gösteriyor. Her grup kendi derdinde, ortak bir dayanışma psikolojisi henüz gelişmemiş.

Bu ortam, Türkiye'de henüz çağdaş anlamda milletleşme olayının tamamlanmamış olduğunu gösteriyor. Dini ve laik cemaatçilik ve bölgecilik anlayışı hâlâ ağır basıyor. Hem acı çektirenler arasında, hem acı çekenler arasında. Bunca milli ve milliyetçi hezeyana karşın toplum hâlâ geleneksel.

Kısacası, o eski olayı ben çoktan gündemimden çıkardım, hakkında bazen istek üzerine yazıyorum. Ama ders olarak bir miras kaldı bende. Bu tür gelişmeler yaşanırken seyirci kalmak, bir grup içinde kalıp geneli gözden çıkarmak istemiyorum. Elimden geldiğince.

Kaynak: ahvalnews